

A TESTI BÜNTETÉS KÉRDÉSÉHEZ

(TANFÉRFIAK ÉS SZÜLŐK FIGYELMÉBE.)

ÍRTA:

BÖNGÉRFI JÁNOS,

FŐVÁROSI KÖZSÉGI TANÍTÓ.

(Külön lenyomat a „Néptanoda“ 1887. évf. 15. és 16. számaiból.)

PÉCSETT,

TAIZS JÓZSEF KÖNYVNYOMDÁJA.

1887.

Az ellentétek korát éljük. Igaz ugyan — a történelem tanúsága szerint — az emberiség kulturális törekvései sohasem haladtak nyíl-egyenes vonalban előre, de oly homlokegyenest ellenkező irányok, minők manapság tüneznek fel minden téren, még sem mutatkoztak ezelőtt.

S mégis, a mily nagy ellenmodásnak látszik az első pillanatban, annyira kétségtelennek fogja találni a gondolkozó fő, hogy *éppen ez az ellentétes áramlat idézi elő* a napjainkban tapasztalható óriási és rendkívüli *gyors előhaladást* minden tudomány, de kiválóan a technikai tudományok terén.

Az emberiség többségét lethargiájából csak a „*rendkívüliség*“, a „*bizarr*“ rázhatja fel s indíthatja gondolkozásra, kutatásra. S a mint van ez „*nagyban*“, úgy áll a dolog „*kicsinyben*“ is. Az egyes kiváló elmék egészen ellentétes álláspontjából kiindult harc sarkalja munkára a rokonelméket is, akiknek azután nem esik nehezére, mindkét félt saját fegyverével verve meg, az *arany középutat* feltalálni.

A nevelés-oktatás terén szintén csak üdvös eredményekre vezethet idővel a napjainkban uralgó bizarrság. Mert hogy még nagyon sok nevelési s oktatási kérdés kívánja a helyes megoldást, azt érzi mindegyikünk. Az egyik égisz magasztalja az *utilitarizmust* s mindent attól vár, a másik az *idealizmus* tuiságos bálványozója az egyik *keveset* szemléltet, a másik a pedanterizmusig *sokat*; az egyik *kicsinyli* a népiskolát, a másik *minden országos ügy és probléma* megfejtését reá hárítja stb, stb.

S mit tapasztalunk a testi-büntetés kérdésében? A míg, hogy Z. D. tanítóképzőintézeti igazgató úr svábföldi iskolamesterére hivatkozzam, ezelőtt valaki 51 évi és 7 havi tanítókodása alatt több, mint kilencz millió botbün-

tetést osztott ki: manapság vannak, kik elég merészek azt állítani, hogy ennyi idő alatt *soha* és *semmi körülmények között egyetlen egy oly gyermekre se akadnak a népiskolában*, ki olykor olykor egy-két vesszőcsapásra rá ne szorulna!

Megvallom, s azt hiszem e tekintetben mindenki egyetért velem, az *iskolai büntetés s jutalmazás* (a feddés és dicsérés) helyes alkalmazása egyike a legnehezebb nevelési kérdéseknek. S ezért *elhamarkodott* ítélet, *melléktekintetek* sugallta határozat, *hangzatos, divatos s a népszerűség* ingatag szárnyain felkapott *jelszavak* ne ártaljanak minket e kérdés higgadt, mindenoldalú s jól átgondolt megfontolásában!

A büntetés kérdésében a tanítót a *kertész-, orvos- és bíróhoz* lehet hasonlítani.

A mint a kertésznek szüksége van *talaj-, faj- s éghajlatismeretre*: úgy kell a tanítónak figyelmét kiterjesztenie a gyermek otthonára, szüleire; tanulmányoznia kell magát a gyermeket, egyéniségét; ismernie kell az ország társadalmi szokásait, erkölcsiségét.

Valamint egyes növények inkább agyagos, nedves,, mások homokos, száraz talajban: némelyek kövér, mások sovány földben tenyésznek nagyobb sikerrel: *úgy* a gyermekek sem származnak *egyforma természetű* szülőktől. Más művelési eljárást igényelnek a rózsafajok, mást a saláta, ismét inast a gyümölcsfák. A paedagogiának is egyik elsőrendű törvénye: *alkalmazkodjál a gyermek egyéni természetéhez!*

S a mint minden éghajlatnak megvan a maga növényzete, úgy a büntetésnek nemes intenzivitása is függ kétségtelenül az illető nép társadalmi *műveltségétől* is. Vannak növények, melyek *örökké derült ég* alatt fejlődnek, de ismét mások a tartós forró napsugár hevének kitéve: csakhamar elpusztulnak. Vannak gyermekek, kiknél a puszta szép szó is használ, de vannak kiknél a kizárólagos, a folytonos szép szavak alkalmazása, a gyengéd, szelíd bánásmód annyit tesz, mint *olajat önteni a tűzre*.

A test orvosától nem veszik zokon, ha sokszor megkínozza clienseit; ha a testi orvos valamely testi baj fölött kimondja sententiáját: annak alaposságát nem szokták kétségbevonni; ha operálnia kell s bármily éles fájdalmakat okozzon is műszereivel: az operációt nem igen akadályozzák meg. De a *lélek orvosának* a lelki operációkat megengedni egyáltalán nem akarnák. Mily különös álláspont! Ha a *testi egészség* elnyerése reményében megengedhetőnek tartják a testi fájdalmak elviselését, vájjon a *lelki egészség* visszanyerése nem méltó-e arra, hogy annak is meghozzuk — ha a szükség úgy hozza magával — a nagyobb s fájdalmasabb áldozatokat is? A mint vannak testi, úgy vannak *lelki operációk* is. De a test és lélek egymásra való hatása oly intenzív, hogy a kettőjük közötti *határvonalat* meghúzni nem vagyunk képesek. Ha a test szenved, megérzi azt a lélek is. S megfordítva. Ne méltóztassék azért lelki operáció alatt csak a lelket érintő hatást érinteni. Rése van abban a testnek is, sőt ez veszi ki mindig először a *maga osztályrészét!*

A bírói hatalom az egyes népek civilizációjának előhaladása szerint, hol nagyobb, hol kisebb korlátok közé van szorítva. De még a *legműveltebb* államok is, hol egyes idealisták túlbuzgósága folytán, a halálbüntetést eltörölték, kénytelenek voltak azt visszaállítani. Mert *az akasztófa eltűnt ugyan, de az akasztófára valók annál inkább szaporodtak;* (most látták még csak Isten igazában elérkezettnek eldorádójukat); a bírák a humánus törvénykezés alapján nagyon elnézőkké és engedékenyekké lettek ugyan, de a t. cz. tolvaj és rabló urak csak annál vakmerőbbek- és szemtelenebbekké váltak. Végre a tiszta búzának is van ocsúja. Az ocsú pedig nem arra való, hogy avval tiszta búzaként bánjunk, hogy amannak értékét jelentékenyen leszállítsa.

Kétségtelen, hogy a művelődés előhaladásával, a gyermekek is *általánosságban* szelídebb természettel lépnek az iskola falai közé. De azért még nagyon messze

vagyunk azon ideától — s kérdés, vajjon elérhető-e — hogy *valamennyi* növendékünk szelíd erkölcsű emberek utóda lenne.

Még mindenütt akad egy-két növendék, kiknek apja nyílt vagy titkos tolvaj, lóköltő, orgazda, sikkasztó, csaló, *erőszakoskodó, részeges, dobzódó* férfiú; anyjuk meg *házsártos, hűtlen* hitves.

Hogy ilyen növendékeink nem látnak épületes dolgokat otthon: az nem szorul magyarázatra. A népiskolából ily szülők gyermekei sem tilthatók ki, lévén ez iskola a *népé*. De a hol oly *különféle elem* található, (tudvalevőleg a jobbmódú középosztály gyermekei is többnyire a népiskolában nyerik első kiképeztetésüket), ott egyforma nevelési eljárást, egyforma bánásmódot követelni: a józan észszel is ellenkezik.

A megátalkodott., veszekedésre hajló, daczos, makránzos, önféjú, boszúálló, szóval zabolátlan természetű gyermeket leghamarabb s legbiztosabban néhány *a maga helyén s idején* alkalmazott *vesszőcsapás* gyógyítja meg. S ha az ily természetű gyermek avval a tudattal lépné át az iskola küszöbét, hogy bármily rendtelenséget követne is el ott, a tanító nem fenyítheti meg kellőképen: hiszen beszélhetnek neki akkor szép szóval eleget, annál többet rendetlenkedik; mert neki szörnyen imponál ám az, hogy ő amolyan „*ne nyúlj-hozzám*“ virág! S a rossz, tudjuk, gyarló emberi természetünkből kifolyólag, gyorsabban s hatalmasabban terjed a jónál.

Egy-két vásott, zabolátlan gyermek az egész osztály szelíd erkölcsiségét is könnyen veszélyeztetheti. Megronthatja a jó *közszellemet*. Mint mikor a természetben nehéz, fojtós a levegő s nélkülözhetlen a léget tisztító *villámlás*, a miazmákat elsópró szélvész; a mennydörgések mellett omló zápor, hogy elmúltuk után mintegy megifjodva, újjászülve virítson s tenyészszék tovább az ellankadt növényzet: ép úgy szükséges ilyenkor az iskolában a *vesszőcsapás*.

A testi-büntetést teljesen kizárni a népiskolából nem lehet, nem szabad, ha azt akarjuk, hogy ott minden körülmények között nemcsak oktató, hanem nevelő hatást is gyakoroljunk a növendékekre. Azt lehetőleg nélkülözhetővé tenni, igenis kötelessége minden képzett tanítónak, valamint minden művelt szülőnek, de elvül kimondani: hogy soha se nyúlok a pálcza után, bármily szerencsétlen körülmények között nevelődik is gyermekem, s egyetlen egy esetben sem fenyítem meg őt vesszővel, ezt a divat által felkapott s az által jóhangzásúvá vált egyes jelszavak után indulók czélszerűnek tartják ugyan, de nem az elfogulatlanok.

A büntetésnek ezen neme különben *oly régi*, aminő maga az emberiség. Azon különbséggel, hogy míg ezelőtt a büntetés e neme a túlságig szigorú volt, az napjainkban szigorúságából sokat veszített.

Az antik görögök és rómaiak, a praktikus héberek — az ókor angolai — s egyéb ókori népek nevelési rendszerében a testi fenyíték *siker*es nevelési eszköznek vétetett s annak is bizonyult. Az önmegtartóztató görög, a Catói szigoráról híres római polgár, az isteni félelemmel eltöltött héber mindannyian erélyüket a *szigorú* nevelési eljárásnak köszönhették, mely a maga idejében s a maga módja szerint a vesszőcsapás osztogatásától sem riadt vissza.

Ma az *álhumanizmus* vesszőparipáján nyargalók kigyót-békát kiáltanak mindazok ellen, kik az *elpuhultságnak, a viasz-jellemek* szaporodásának ellenségei. Még megérjük, hogy növendékeinket már 6 éves korukban úrfiaknak és kisasszonyoknak leszünk kénytelenek címezni! Ennek a „becézett“, elkényeztető nevelési módszernek iszonyú következményei lesznek. Az ilyen nevelés „*áldásaiban*“ részesült nebulók előtt nem lesz tekintély.

Azaz mégis! Mindenki maga magát fogja egy-egy corripheusnak tekinteni, kinek akarata előtt mindenki meghajolni tartozik. Ezek mindenkinek szeretnének parancsolni, *csak saját maguknak nem*. S mikor az egész világ-

gal meghasonlottak: nem marad számukra egyéb hátra, mint egy igénytelen vasgolyócska. Egy durranás: s nyert „áldásos“ nevelésük fejére *feltevék a koronát*.

A honnan *teljesen* kiküszöbölték a testi büntetés alkalmazását, mindenütt lassankint kezdik érezni az elhamarkodott tettet.

A *bécsiek*, kiknek műveltségéhez — intelligentiájához — nem fér szó, rendre panaszkodnak tanügyi orgánumaikban a szigorúbb fegyelmi eszközök eltiltása miatt. A *badeni* nagyhercezség tanügyi minisztériuma pedig rendeletet adott ki, melynél fogva a testi büntetés rendszerint tiltva van ugyan, de *huzamos és rosszakaratú dacz*, valamint *feltűnően rossz magaviselet ellen* mégis használható. A tanítói: ily esetben a szülők jogaival élhetnek. A *berlini* felsőbb bíróság is csak nem régeből odanyilatkozott hogy a tanító *hanyag növendékek ellen* testi-fenyítéket használhat.

S a művelt Anglia, a praktikus angolok mint gondolkoznak e tárgyban? Náluk is most volt az napirenden. A londoni iskolaszék — ez a kiváló férfiak testülete — kimondotta, hogy a gyermeket testileg megfenyíteni nőknek vagy segédtanítóknak (Angliában tudvalevőleg ez utóbbiak maguk is többnyire még csak gyermekek) nem szabad ugyan, de *a főtanítónak* jogot adnak, hogy *e nagyon is szükséges és üdvös* fegyelmezési módot gyakorolhassa. Angliában a napi sajtó is nagyobb tiszteletet tanúsít a gyakorlati tanférfiak szakvéleménye iránt. Míg nálunk a hírlapírók nagyobb része egy-egy encyclopaedistának tartja magát, ki minden szakmához érts így e kérdésben is jónak látták ellentétes álláspontot elfoglalni a tanítói közvéleménnyel szemben: addig Angliában a „*Times*“, a legtekintélyesebb világlapok egyike, nem tartotta magát hivatottnak elítélni az iskolaszék határozatát csupán azért, mivel az *tanítók* szerkesztette memorandum kifolyásaként volt tekinthető!

S ha már Angliában vagyunk, hát lássuk, mint vélekedik az angol paedagogus e kérdésben. A „*Schoolmaster*“ 1882. jan. 28-iki számában jelent meg erre vonatkozólag talpraesett fejtegetésekben bővelkedő czikk, melynek bő kivonatát magyar nyelven néhány héttel később a Gyertyánffy István szerkesztette „Néptanítók Lapja“ is hozta. Azt hiszem, sokan lesznek, kik az ott hangoztatott érvelésre már nem emlékeznek, még többen, a kik azt el sem olvasták. Minthogy pedig ama czikk annyi mind a tanító, mind a szülő részéről megszívlelendő dolgot érint, jónak látom azt lényegileg — *a magam átdolgozásában* — reprodukálni itt e helyütt is. A jót, a *jeleset* különben is nem árt minél többször ismételni, ha azt akarjuk, hogy *minél szélesebb körökben* s *minél intenzívebben* nyerjen gyökeret. Az ánglius eszmemenete körülbelül ez:

Az emberi természet *állati és szellemi* részből áll. Mi-kép nyúljunk az egyikhez, anélkül, hogy a másikat ne érintenők? Ha nevelésről akarunk szólni, úgy egyikről, mint a másikról nem szabad elfeledkezünk. A mint nem képzelhető *puszta testi nevelés*, úgy kizárólagos lelki nevelés sincs. Mert a kettőjük közötti hatás kölcsönös. Műveit, felvilágosodott elme inkább lesz képes testi egészségére ügyelni s azt ápolni: egészséges test pedig többnyire egészséges léleknek szolgál porhüvelyül!

S a mint a testi nevelés az *egész* testre terjeszti ki figyelmét, annak nem egyes szervei épségben tartása s fejlesztése, de valamennyi a főczél: úgy a lelki nevelésnek a feladata az *összes* lelki tehetségeket ápolni és művelni. Ha a gyermeknek *csak értelmét gondoznák*, nevelhetnék belőle *élelmes, szívtelen ördögöt*. De akkor vétkeztünk nemcsak a gondjainkra bízott gyermek, de a társadalom, a haza, az állam ellen is.

Ki ne tapasztalta volna, hogy azon gyermekekben, kiknek szülei a műveltség alacsony fokán állnak s kiknek szive szűkölködik vallásos érzelmekben, az *állati természet nagyon is uralkodó*? Ha ezt az állati természetet nem

fékezik, ha ez meghajlítatlan marad, képezzük bár az értelmi tehetséget a legnagyobb odaadással, a *gyermek erkölcsiségéről* szó sem lehet!

Mit értünk a gyermek erkölcsössége alatt? A gyermek azon erejét, melylyel különbséget tud tenni a jogos és jogtalan, az igaz és hamis, a jó és rossz között. Ez az erkölcsiség *nem tanítható, csak nevelhető*, minthogy gyakorlatot és pedig *hosszas s sokoldalú gyakorlatot* igényel. Adhatunk az értelemnek eszméket történetek alakjában, szabályt szabályra felhalmozhatunk, törekvésünk mind hiábavaló, ha a gyermeket a szabályok *megtartására*, illetve azok *követésére is* nem *kényszerítjük*. Egyetlen gyermek sem fog engedelmeskedni, ha *neki nem parancsolunk*, s ha a parancs *végrehajtását* is minden alkalommal tőle meg nem kívánjuk.

A gyermek talán belátja ugyan, hogy mi a helyes, mi az igaz, mi a kötelessége, de nem szereti azt. A kötelességteljesítés, az igaz követése mindig áldozatokkal jár az illető részéről, a gyermek pedig mindig *önző*. Előtte még felfoghatlanok a magasabb, ideális célok; ő a jót nem magáért a jóért teszi, hanem mindent a maga előnyeinek szempontjából. Ezért *szükséges a korlátozás és kényszerítés*. A nevelőnek, szülőnek és tanítónak egyaránt) elengedhetlen feladata, hogy *jóakarátú szigorral* hajtsa nemes célra a fékevesztett gyermekek akaratát s szorítsa a kötelesség igájába pezsgő tettvágyukat.

Minden tanító éreztesse növendékeivel, hogy ő nemcsak tanító, de apa is. Az apától való félelem legyen mértéke a *vétektől való félelemnek*.

Mintha már érezném a szűnyogcsípéseket, melyeknek ez állítás magamévá tételével magamat kitettem! Mintha látnám már a sok fejbőlintást, hogy ily „*elavult*“ nézetnek vagyok szószólója! Pedig gondolkodjunk csak kissé fölötte.

Az emberiség fejlődési fokozatai kicsinyben lejátszódnak minden egyes embernél. Mikor az emberiség *gyermekkorát, élte*, erkölcsössége, kötelességteljesítése nem az Isten — mint az ő jó menyeyi Atyja — iránti mérhetetlen

szeretetésén alapult, hanem a tőle való *félelmén*. Az Istent, mint szigorú bírót, mint bosszúálló urat képzelték maguknak, a ki a bűnösöket megbünteti még azok maradékaiban is. S a hol e hit ismeretessé lett s meggyökeresedett, ott az erkölcsök uralkodtak is. Az emberiségnek akkor még nem volt oly nagy szellemi ereje, hogy a szépet, a jót és igazat, szóval a *nemeset* követhesse azért, *mert az nemes*. De gondolkodó férfiak, lángelmék — a régi próféták, az ősi vallásalapítók, az emberiség ez első tanítói — belátták már akkor, hogy valami úton-módon az embereket mégis a jó gyakorlására, az erkölcsök fölkarolására kell birmi, hogy *állati természetükből felemelkedjenek isteni természetük felé*.

A gyermek sem képes még felfogni, hogy neki szülői, tanítói iránti szeretete- s hálájából vagy magasabb eszményi tekintetből kell *erkölcsösnek, kötelességteljesítőnek* lennie. De a jó gyakorlásához, az igazság útján való haladáshoz, a kötelességteljesítéshez mentől hamarabb kell hozzá szoktatnunk, ha azt akarjuk, hogy erkölcsös, határozott jó jellemű emberré növekedjék. Teljesítse hát kötelességét, ha másként nem lehet, *félelemből*, mely érzetet itt e fokon nem szabad ignorálnunk.

A *rend* az égnek első törvénye; ez áll minden valamire való iskolára nézve is, de a család, az egyház és állam szintén követelik a maguk részére. A gyermek lelkébe beoltandó tehát a *rend iránti érzék*, jobban mondva : fejlesztendő az általunk. Ez megtörténik, ha benne *tiszteletet* keltünk szülei, oktatói, elöljárói s Isten iránt.

Ha a gyermek *nem tanulja meg tisztelni tanítóját*, úgy otthon *szüleit sem fogja tisztelnie* ha földi atyját nem tiszteli, akit pedig lát s kinek iránta való jószágát naponként *közvetlenül* tapasztalja, miként tisztelhesse mennyei Atyját, a kit nem lát s kinek jószágát ő még érezni nem képes?

Azt mondják, hogy ezt a tiszteletet nem a *komolyság*, nem a kellő *szigor* által, hanem éppen *szelídlelkűség-, nyájasság-, engedékenységgel* lehet elérni. Bár úgy volna!

De a tapasztalat szerint, nem minden gyermek megzakolászására elegendő a szép szó. Sok gyermek nyájas, barátságos szavunkat *gyengeségünk jele* gyanánt fogadja. A komolyság, az igazságos szigor alkalmazása pedig az *erőt*, a *hatalom* köntösében jelenik meg előtte. S ennek lélektani kulcsa kézzel fogható. A fejletlen gyermeki lélek az *erőt* keresi mintagyanánt, hogy ő is edződhessék. Nála a *külső* előbbreváló a *belsőnél*, a *lényegtelen* általa felfoghatóbb a *lényegesnél*, a *concrét* nagyobb hatással van reá az *abstractnál*.

Az első emberpár minden gyermekében két ellentétes törekvést találunk. Az ember szabad akarata nélkül, természetének kettőssége alapját), okvetlenül vagy *vadállattá*, vagy *angvallá* válnék. Az egyik természetét meg kell azért védenünk a másik rombolásaitól, vagy hathatós segítséget kell neki nyújtanunk a másikkal való harcában, hogy diadalmaskodhassék !

A ki visszariad a testi-fenyítéstől akkor, mikor annak okvetleni szükségessége mutatkozik: az annyira a maga s a gyermek természete ellen cselekszik, mintha a *javitást* egyszersmindenkorra kiküszöbölné teendőiből.

A gyermek testi-lelki fejlődése a félelem és remény, a szenvedés és öröm vegyes érzete mellett mehet végbe legszerencsésebben. A Teremtő bizonyára nem tette volna az embert a fájdalom részesévé, ha *annak nem volna rendeltetése* földi életünk folyásában. De jól tudjuk, hogy a ki nem volt beteg, nem ismeri az egészség értékét, becsét; a ki fájdalmat nem érzett, örömet sem ismerhet. Az öröm *egymagában megrontana* minket, ha a *fájdalom nem tisztítana és javítana*. Miért ne éreztessünk olykor-olykor fájdalmat a gyermekkel, hogy annál *nagyobb örömet* élvezhessen?

Az értelemhez csak az érzékek, az idegek útján férhetünk. Az akarathoz sem vezet más út. A pszichologia ezt úgy fejezi ki, hogy semmi sincs a lélekben, ami előbb nem volna az érzékekben.

A testi-büntetés alkalmazásakor *közvetlenül* s oly erővel hatunk az érzékekre s idegekre és így ezek révén

az *akaratra*, hogy nagyobb mértékben, mélyrehatóbban szándékunkat vele megértetni nincs módunkban.

Ezek az érzékeny benyomások a *gyermek lelkében sokkal mélyebb nyomokat hagynak*, sem mint akármi-féle jó tanács, szép szó, barátságos intés vagy feddés. *Ebben rejlik a testi-büntetésnek lélektanilag is indokolt jogosultsága.*

Az életben való boldogulásunk ugyanis lelki képze-
teink erejétől is függ nagy mértékben. Hány fiatal ember kerülhetné ki az örvényt, ha, midőn annak széléhez jutott, emlékezetében felújulna az a lelki képzet, mely intené a visszalépésre. De mikor nem gondoskodtak arról, hogy ilyenmű képzetének megadják a szükséges *megújító erőt!*

Mondok egy konkrét esetet, mely a dolgot mindjárt megvilágítandja s így érthetőbbé tenni fogja.

X gyermekkorában a szomszéd kertjében gyönyörű császár-körtéket pillantott meg egy fán, a minőknek ők hiányában voltak. Erős vágy támadt benne, néhányat azokból szakítani. A kívánságot tett kísérte. De az apja rajtakapta a lopáson. Felvilágosította, hogy a tolvajlás: véték, s intette, hogy azt többé meg ne tegye. Egy hét múlva X megint szép almákat látott a szomszédban, szeretett volna vagy egyet megízlelni belőlük, de eszébe jutottak apja szavai, hogy idegent eltulajdonítani szégyen. És ez az *öntudata csarnokába még jókor lépett lelki képze*te megmentette ez alkalommal a büntől. Ismét elmúlt egy hét. De ekkor már nem emlékezett oly világosan apja intő szavaira. Lelki képze^{te} már *elmosódott, nem volt elég ereje* idejében s határozottan öntudatában megjelenni. Tehát lopott. Hanem apja most már a nádpálczával tudatta vele, hogy mi vár reá, ha még egyszer merészel a máséhoz nyúlni. S ezek a vesszőcsapások oly *élénk* nyomot, oly *eleven képzetet* hagytak hátra lelkében, hogy még húsz éves korában is eszébe jutottak az apjától lopás miatt nyert ütlegek. S ezek emlékezetébe hozták a *jó tanácsokat* is. (A képzettársítás törvénye).

A testi-büntetés alkalmazása különben sem a művelt szülőre, sem a képzett tanítóra nézve — természetesen — *nem kellemes*. Mint mindennel, úgy ezzel is vissza lehet élni. De bizonyos alkalmakkor *czélszerűen* használni nemcsak *jogunk*, de *kötelességünk* is. Igaz jogaink s szent kötelességeinkről kicsinyes okokból ne mondjunk le.

Arra az ellenvetésre, hogy a testi-büntetés *lealázó* s így éppen megölné a gyermek *önbecsérzetét*, a melyet pedig fejleszteni a czélunk, azt felelhetjük, hogy az önlealacsonyítás már megtörtént az *elkövetett vétekben*. Ezt a folytonos önlealacsonyítást akarjuk megakadályozni a gyermeknél. Azt a mocskot, foltot, mely már a gyermek lelkére hullott, le kell mosnunk s ezt csak *könyvek* eszközölhetik.

Ott a biblia: az arany igazságok tárháza, a könyvek könyve. Ott található e bölcs mondások: „Szenvedés és gyötrelem érje azon lelket, mely a gonoszságot műveli!“ „A ki kíméli a vesszőt, gyűlöli az ő fiát; míg a ki szereti gyermekét, megbünteti azt!“ „Ne tartsd vissza a fenyítéket gyermekedtől, mert ha vesszővel vered is, nem fog meghalni!“ „Büntesd gyermekedet s ne kíméld lelkét a sírástól!“ „A vessző és a dorgálás bölcseséget ad, míg a magára hagyott gyermek szégyent hoz az ő anyjára!“

Ezen idézeteket kiegészíthetjük Eli s az ő fiai-, a Dávid és Absolon intő példáival. Ecclatáns példa gyanánt vehetjük Krisztus Urunkat, ki *korbáccsal* kezében űzte ki a templom tornáczából a kufárokat. Pedig senki sem vitathatja el az isteni Mestertől, az emberiség Üdvözítőjétől a szelídlelkűséget s a véghetetlen türelmet. De száz szónak is egy a vége, hol a nyájas beszéd, a szép szavak siket fülekre találnak: ott csak a korbács, a vessző suhogása hat ébresztőleg.

Fontos kérdések most már, szerény véleményem szerint, hogy a) *a gyermek melyik korában*, b) *milyen módon* alkalmazandó a testi-büntetés?

a) A mi az első kérdést illeti, általánosságban kimondhatjuk, hogy a testi-büntetést inkább csak fiatalabb

korban használjuk. Az ifjúi korban, amikor már az *ön-érzet* megbokrosodott, az *értelem* megnyílt, a *kedély* finomult: használata fölöslegessé vált.

Míg tehát az elemi népiskolából a testi-fenyítéket ki nem zárnam, addig a középiskolából számúzném azt. Megengedem azonban — és ezt sietek megjegyezni, — hogy még a középiskolák alsóbb osztályai növendékei közül is találkozhatnak, kiknél a vessző működésbe való hozatala kívánatos. Utoljára nincs szabály kivétel nélkül. S viszont a kivétel csak a szabály mellett bizonyít.

A gyermek érettségi voltát különben is korához appodictice kötni: nagy tapasztalatlanságra mutatna s óriási tévedés volna. Némely gyermek *koraérett*; értelme, kedélye s általában egész *szellemi élete* idő előtt fejlődik ki. Más meg roppant lassan, aránylag sokkal hosszabb időköz alatt és nagyon csekély mértékben képes értelmi s erkölcsi előhaladást felmutatni. A szülő s tanító bölcseségétői függ tehát annak megítélése, vajjon gyermekeik kinőttek-e már a vesszőzési aerából, vagy más szóval, *erősebb-e már szellemi természetük* az állatinál?

Ha fontos a kellő határt megvonni a testi-büntetés elhagyását, megszüntetését illetőleg, még fontosabb alkalmazásának *kezdétét* megállapítani. Vannak, a kik nagyon korán kezdik a gyermeket testileg büntetni, mások meg olyan későn fordulnak ahhoz, mikor már nem használ, *de árt*, mikor már nem gyógyszer, de *méreg* gyanánt működik az.

Láttam szülőket, kik már a néhány hónapos csecsemőt, a pólyába bezárt árva porontyot ütlegelték, a miért sírt-rítt, hogy elhallgattassák. Viszont ismertem apát, ki fiát gyermekkorában becézte s a világ minden kincseért sem fenyegette volna meg, sem mások által nem engedte megfenyítettetni azt. De midőn fiában csalódott, midőn a hozzá fűzött remények nem mentek teljesezésbe s mentő eszközül az erélyesebb fellépést kezdte használni fia *ifjúi* életéveiben, s őt *erőszakkal* is akarta a jó útra téríteni: ez szembeszállt vele s kis híja, hogy a fiú nem kóstoltatta meg a vesszőt apjával!

Két-három éves kora előtt nem szabad a gyermeket testileg megfenyíteni. Nemcsak, mivel addig lelke úgyszólván szunnyad még, ébredezőben van; de teste is oly *gyenge, oly fejletlen*, hogy még nekünk kötelességünk mindennemű erősebb külbehátasoktól *megóvni* őt, nem hogy szántsándékkal mi illessük ilyenekkel.

b) *Milyen módon* alkalmazzuk a testi-büntetést ?

Természetesen másként a 2 — 3 éves gyermeknél, másként a 6—10 évesnél. A leányok is a fiúknál külön elbánásban részesítendők!

A 2 — 3 éves gyermeket, ha dacoskodik s akaratoságában a földre veti magát s ott hánykolódik, hátulsó részére mért 2—3 *kézcspás* által legott felugrásra készítjük s indulatossága csakhamar eltűnik.

A nagyobb fiúgyermeket, ha testileg megakarjuk fenyeíteni, egyenesen felszólítjuk, hogy székre feküdjék, s úgy csapunk hátulsójára néhányat a vesszővel.

A vessző ne legyen sohasé vastag, nehogy kárt okozzunk testében. Mentől vékonyabb, de azért elég szilárd. Legjobb e célra a vékony-fajta *nádpálzsa*. Ezzel orvosi tekintélyek megegyező véleménye alapján, nem okozható baj a gyermek testi egészségében, ha a test húsos, hátulsó részére alkalmaztatik az ütés.

Mezítelen testre ne történjék a fenyíték, nehogy a gyermeknek *szemérem érzete* ellen vétsünk!

A leányok általában sokkal szelídebb természetűek a fiúknál,amiért náluk *sokkal ritkábban* kell a vesszőt használnunk. A legtöbb esetben csak a *vessző felmutatása* is megteendő a kellő hatás. Ha azonban mégis szükség mutatkoznék a leánynál is testi-büntetéshez nyúlni: úgy legfeljebb ruháját jobbra vagy balra vonva, irányítsunk testére egy-két ütést. Ez bizonyára elég éles és élénk képzetet fog lelkében előidézni, úgy hogy nála csakhamar feleslegessé fog válni ez az eljárásunk.

A leány sokkal hamarabb fejlődik testben-lélekben, mint a fiú. Erre is tekintettel kell lennünk. Azért a leányoknál előbb kell beszüntetnünk a testi-fenyítéket.

A testi-büntetésnek általunk való definíciója kizárja azonban a fülczipálást, a hajhuzást, fejre való csapást, az arczul ütést, hátbavágást, öklelést s több e féléit.

Ezen most felsoroltak mindegyike roppant kárt tehet a gyermek testi épségében, s a gyermeket *félszeggé, nyomorékká* tehetik egész életére. Egy szerencsétlen fülcsapás például a gyermek *siketségét* involválhatja. Rosszul irányzott pofon a gyermek *látóképességét* támadhatja meg. A fejre szánt ütések *agyrázkódást* idézhetnek elő. stb.

Hány szülő vagy tanító van, kik fennen kezdik hangoztatni, hogy nem használnak vesszőt, de azért a fentebb felsorolt testi bántalmak *buzgó hívei!* Pedig a gyermek hátulsó részére kimért tíz vesszőcsapás sem tesz oly kárt testi egészségében, mint egy rosszul alkalmazott pofoncsapás vagy fejbeütés.

A testi büntetés végrehajtásakor a szülő s tanító részéről általában *higgadtságot, hidegvérűséget*, bizonyos fokú *lelki nyugalmat* követelünk, hogy a gyermek ne vegyen észre náluk az ő bensejükben dülő, nagyobb hullámokat vető indulatot.

Érdekes lesz a „Schoolmaster“ paedagogusának e pontra vonatkozó véleményét is meghallgatnunk.

Szerinte az nagyon különös kívánság, hogy sohase büntessünk akkor, midőn haragszunk. Sőt inkább akkor büntessünk, *ha* haragszunk s azért *mert* haragszunk.

A harag a lélek *jogosult* felindulása, melyet a természet magas és szent célokra adott nekünk; s aki meg nem haragszik, ha igazságtalanul bántják, az nem ember.

Várjon a megtámadott míg haragja lecsillapul? Elkésik vele, csak alkalmat ad a gonosz gyarodása- s megnöveléséhez, így felbomlanék minden rend. A kormánynak akkor nincs létjoga, a törvény csak játékszer, ha a rossz cselekedetet, amint azt elkövették, rögtön meg. nem büntetik. S az okosság, a tapasztalás, a józan ész mind azt kívánják, hogy *a büntetés nyomban történjék.*

Hogy a büntetés *lehetőleg* gyorsan, jobban mondva *ne későn* kövesse a gonoszt, azt mi is aláírjuk. Azt se vonjuk kétségbe, hogy a harag jogosult lelki felindulás. De viszont ne feledjük, hogy a harag *vak* szokott lenni! Ha haragszunk, elfogulatlan ítéletet nem hozhatunk.

Pedig a büntetések kiszabásánál és megválasztásánál szükségünk van egész ítélő képességünkre. Nehogy a szegény gyermeket *ártatlanul*, vagy a kelleténél *szigorúbban* ítéljük el!

Azért, ha megengedjük is, hogy a tanító s a szülei haragra lobbanhatnak, de ez csak egy bizonyos fokig történhetik. Bírjanak annyi lelki erővel, hogy felindulásukat zabolázhassák.

A kissé haragos ember még *rokonszenvet* kelthet s gyermekek előtt, *respectust* is teremthet, mennyiben a csekély mértekü indulat a lélek *erélye* gyanánt tűnik fel a szemlélő előtt. De a haragjától elkapott ember nevetségessé s gúny tárgyává válik.

Azért mind a tanító, mind a szülő részéről a *mérsékelt* haragot, a jogosult felindulást el nem vitatjuk, de minden erősebb indulat-nyilvánulást gyermekek előtt elítélünk.

Még csak azt az egyet kívánom hangsúlyozni, hogy a testi büntetéshez *ne gyakran*, sőt lehetőleg *gyéren* nyúljunk!

A gyermek, amit sokszor lát, mit sokszor hall, az iránt lassanként *közönyössé* válik, még ha előtte kedves dolog is az. Bármily zenekedvelő legyen például, de ha mindig egy és ugyanazon dalt hallja valahol énekelni, utoljára is *unottá* lesz az előtte. Hát ha még reá nézve nem kellemes érzésekkel büntetjük *folytonosan*, úgy kedélye is egészen elfásul.

Legyen a testi- büntetés a szülő- és tanítónak egyaránt ama jogaiknak egyike, *melyről egyikök sem mondhat le ugyan véggképen, de a melylyel nemigen szoktak élni, csak midőn a kényszerítő Szükség úgy hozza magával!*